

DEHQON XO'JALIKLARIDA MOLIVAVTY SAVODXONLIKNI OSHIRISH ZARURATI

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti talabasi

Bozorov Lazizbek

lbozorov069@gmail.com

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti talabasi

Eshdavlatov Dilshodbek

dilshodeshdavlatov27@gmail.com

Annotatsiya: *Dehqon xo'jaliklarining moliyaviy savodxonlik darajasini oshirish zarurati, uning iqtisodiy samardorlikka ta'siri hamda bu borada amalga oshirilishi lozim bo'lgan chora tadbirlar yoritilgan. Unda moliyaviy savodxonlik tushunchasining mazmuni, dehqon xo'jaliklari faoliyatidagi o'рни va uning amaliy ahamiyati tahlil qilinadi.*

Kalit so'zlar: *Dehqon xo'jaligi, savodxonlik, iqtisodiy samaradorlik, qishloq xo'jaligi, daromad, sarmoya, kredit, moliyaviy boshqaruv, barqarorlik, rivojlanish.*

KIRISH

So'nggi yillarda O'zbekiston agrar sohasida iqtisodiy islohotlar chuqurlashib, dehqon xo'jaliklari mamlakat oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashda muhim o'rin tutmoqda. Dehqon xo'jaligi — bu nafaqat ishlab chiqarish manbai, balki oilaviy daromad, barqaror turmush tarzi va ijtimoiy farovonlikning asosi hamdir. Shu bilan birga, bozor iqtisodiyoti sharoitida dehqonlarning moliyaviy savodxonligi pastligi ularning xo'jalik yuritish samaradorligiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Shu bois moliyaviy savodxonlikni oshirish dolzarb masalalardan biridir.

ASOSIY QISM

Moliyaviy savodxonlikning mazmuni va ahamiyati

Moliyaviy savodxonlik — bu shaxsning moliyaviy resurslarni to'g'ri boshqarish, xarajat va daromadni rejalashtirish, qarz olish va jamg'arishning oqilona yo'llarini bilish, investitsiya va sug'urta imkoniyatlaridan foydalana olish ko'nikmalaridir. Dehqon xo'jaliklari uchun bu bilimlar quyidagi sabablarga ko'ra juda muhim:

Resurslardan samarali foydalanish: Mablag'larni urug', o'g'it, texnika, mehnat haqi kabi xarajatlarga to'g'ri taqsimlash hosildorlikni oshiradi.

Risklarni kamaytirish: Sug'urta, kredit va bozor narxlari bilan bog'liq risklarni oldindan baholash imkonini beradi.

Daromadni ko'paytirish: Hisob-kitob asosida rejalashtirish foyda va tejamkorlikni oshiradi.

Bozorga integratsiya: Moliyaviy savodli dehqonlar mahsulotini bozorda foydali narxda sotish, hamkorlik va kooperatsiyalarga qo'shilish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Hozirgi holat tahlili

Ko'plab dehqon xo'jaliklarida buxgalteriya yuritish yoki daromad-xarajatni tahlil qilish tizimi yo'lga qo'yilmagan. Kredit olishda hujjatlar tayyorlash, bank bilan ishlash, foiz stavkalarini solishtirishda ham qiyinchiliklar mavjud. Shuningdek, ko'pchilik dehqonlar jamg'arma, subsidiyalar va davlat grantlaridan foydalanish imkoniyatlarini yetarlicha bilmaydi.

Moliyaviy savodxonlikni oshirish yo'llari

Ta'lim va treninglar tashkil etish – qishloq hududlarida amaliy seminarlar, moliyaviy boshqaruv bo'yicha qisqa kurslar o'tkazish.

Masofaviy o'quv dasturlari – onlayn platformalar, mobil ilovalar va videodarslar orqali oddiy tilda moliyaviy tushunchalarni o'rgatish.

Mahalliy maslahatchilar tizimi – tajribali agronom va iqtisodchilar ishtirokida dehqonlarga joyida maslahat berish.

Bank va moliya institutlari bilan hamkorlik – dehqonlarga qulay shartlarda kredit, sug'urta va jamg'arma mahsulotlarini tushuntirish.

Ommaviy axborot vositalari orqali targ'ibot – radio, televizor va ijtimoiy tarmoqlarda moliyaviy savodxonlik mavzusida ko'rsatuv va maqolalar tayyorlash.

TAKLIFLAR

1. Qishloq joylarda bepul moliyaviy treninglar tashkil etish

Dehqonlar uchun daromad–xarajatni hisoblash, foyda aniqlash, rejalashtirish bo'yicha sodda va tushunarli o'quv mashg'ulotlari o'tkazish zarur. Treninglar mahalla yoki fermerlar yig'inlarida o'tkazilishi maqsadga muvofiq.

2. “Dehqon uchun moliyaviy qo'llanma” yaratish

Oddiy tilda yozilgan:

daromadni hisoblash,

kredit olish qoidalari,

tejjash usullari,

soliq va subsidiyalar haqida

maxsus qo'llanma yoki buklet ishlab chiqish va bepul tarqatish.

XULOSA

Dehqon xo'jaliklarida moliyaviy savodxonlikni oshirish – qishloq xo'rmonligini barqaror rivojlantirishning eng muhim omillaridan biridir.

Bugungi kunda bozordagi tezkor o'zgarishlar, narxlarning tebranishi va raqobatning kuchayishi dehqonlardan nafaqat mehnat tajribasini, balki moliyaviy bilim va ko'nikmalarni ham talab etadi. Moliyaviy savodxon dehqon o'z xo'jaligi daromad va xarajatlarini to'g'ri rejalashtiradi, mablag'larni tejab-tergab ishlatadi hamda foydani ko'paytirish uchun eng maqbul yo'llarni tanlay oladi. Shuningdek, kredit olish, subsidiya va grantlardan foydalanish, soliq majburiyatlarini bilish, risklarni boshqarish kabi jarayonlarda ham moliyaviy savodxonlik asosiy ahamiyatga ega. Bu esa dehqon xo'jaliklarining daromadlarini oshirish, ishlab chiqarishni kengaytirish va turmush sifatini yaxshilashga xizmat qiladi. Dehqonlar moliyaviy ma'lumotlarga ega bo'lsa, ular xarajatlarni optimallashtirib, hosildorlikni oshirish, bozorni o'rganish va yangi texnologiyalarni joriy qilishda yanada ishonchli qarorlar qabul qiladi. Shu bois, dehqon xo'jaliklarida moliyaviy savodxonlikni oshirish nafaqat alohida xo'jalikning, balki butun qishloq iqtisodiyotining rivoji uchun zarurdir. Moliyaviy bilimga ega, ongli qarorlar qabul qila oladigan dehqonlar ko'paygani sayin, mamlakatning oziq-ovqat xavfsizligi, eksport imkoniyatlari va iqtisodiy barqarorligi ham taminlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. “Qishloq xo'jaligini rivojlantirish strategiyasi”. – Toshkent, 2020–2030-yillar.
2. O'zbekiston Respublikasi Qonuni. “Dehqon xo'jaligi to'g'risida”. – Toshkent.
3. O'zbekiston Respublikasi Qonuni. “Fermer xo'jaligi to'g'risida”. – Toshkent.
4. Abdullayev A., Xudoyberdiyev B. Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti. – Toshkent: Iqtisod-Moliya, 2019.
5. Karimov I.A. Iqtisodiy islohotlarni chuqurlashtirish yo'lida. – Toshkent: O'zbekiston, 2018.
6. Rasulov A., Nurmatov D. Agrobiznes va moliyaviy boshqaruv asoslari. – Toshkent, 2020.
7. Urazbekovna, T. K. (2024). ROLE OF PUBLIC POLICY IN CHANGES IN POPULATION INCOME. *Новости образования: исследование в XXI веке*, 2(22), 316-321.
8. Ziyodullaev, N., & Ziyodullaeva, M. (2023). FINANCIAL LITERACY, INTERRELATIONSHIP OF POPULATION INCOME AND EXPENDITURE. *Science and innovation*, 2(B12), 881-887.

